

JEZIK I NJEGOVI UČINCI

Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa
Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku
održanoga od 4. do 6. svibnja 2017. godine u Rijeci

Uredile

Diana Stolac

Anastazija Vlastelić

Za izdavača

Damir Agičić

Knjigu uredile

Diana Stolac

Anastazija Vlastelić

Recenzenti članaka

Mislava Bertoša, Goranka Blagus Bartolec, Kristina Cergol Kovačević, Vesna Deželjin, Renata Geld, Maja Glušac, Dejana Golenko, Tanja Gradečak-Erdeljić, Jim Hlavač, Aleksandra Horvat, Lana Hudeček, Snježana Husinec, Nada Ivanetić, Damir Kalogjera, Arijana Krišković, Ivana Kurtović Budja, Jelena Kuvač Kraljević, Radovan Lučić, Marija Lütze Miculinić, Ivana Matas Ivanković, Mihaela Matešić, Daniela Matić, Ana Meštović, Milica Mihaljević, Vesna Mildner, Borana Morić-Mohorovičić, Jadranka Nemeth Jajić, Kristian Novak, Jasna Novak Milić, Bernardina Petrović, Neda Pintarić, Elenmari Pletikos Olof, Boris Pritchard, Anita Runjić-Stoilova, Renata Šamo, Kristina Štrkalj Despot, Branka Tafra, Sanda Lucija Udier, Lovorka Zergollern Miletić

Jezična je redakcija autorska.

Recenzentice zbornika

prof. dr. sc. Vlasta Rišner

doc. dr. sc. Sanda Lucia Udier

Grafički urednik

Krešimir Krnic

Grafička priprema

Tvrtko Molnar

Banian ITC

Tisak

Tiskara Zelina

ISBN: 978-953-7963-86-6

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu

Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu

pod brojem 001005206.

Objavlivanje knjige financijski je pomoglo

Ministarstvo znanosti i obrazovanja RH.

Knjiga je objavljena u rujnu 2018.

MELITA ALEKSA VARGA I ANA KEGLEVIĆ

*Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
maleksa@ffos.hr; akeglevic@ffos.hr***„Iznimka potvrđuje pravilo“: Mladi i poslovice u Hrvatskoj**

Rezultati dosadašnjih paremioloških istraživanja na području Republike Hrvatske koja se provode od 2011. godine pokazuju da izvorni govornici hrvatskoga jezika znaju i koriste se većinom najčešćih poslovice u hrvatskome jeziku. Međutim, rezultati posljednjeg opsežnog istraživanja provedenog 2014. pokazali su da većina mladih u dobi od 11 do 20 godina ne poznaje najčešće hrvatske poslovice ili ih koristi u nekom drugom obliku, primjerice u obliku antiposlovice. Istraživanjem iz 2014. godine pokazana je signifikantna razlika u rezultatima te dobne skupine u odnosu na ostale ispitanike u dobnim skupinama od 21 do 99 godina. Ovaj se rad stoga smatra nastavkom navedenoga istraživanja, s glavnim ciljem detaljnijeg paremiološkog istraživanja s ispitanicima adolescentima na području Republike Hrvatske. Istraživanje je provedeno na reprezentativnome uzorku.

Ključne riječi: paremiologija; poslovice; antiposlovice

1. Uvod

Poslovice kao dio svjetskoga i narodnoga blaga neizostavan su predmet ne samo lingvističkih već i interdisciplinarnih istraživanja u Hrvatskoj i u svijetu. Zbog toga što se na svjetskoj jezikoslovnoj sceni već desetak godina provode vrijedna paremiološka istraživanja u cilju utvrđivanja paremioloških minimuma za pojedine jezike ili uporabe antiposlovice, odnosno prema jednoj drugoj teoriji tzv. *postproverbials*,¹ u Hrvatskoj se od 2011. godine provodi privatan projekt istraživanja zastupljenosti i uporabe poslovice i antiposlovice u hrvatskome kao materinskome jeziku na kojem sudjeluju Melita Aleksa Varga, Valentina Majdenić, Irena Vodopija, Ana Keglević te Nikolina Miletić. Rezultati dosadašnjih paremioloških istraživanja na području Republike Hrvatske (v. Aleksa Varga, Vodopija, Majdenić 2011) pokazuju da izvorni govornici hrvatskoga jezika znaju i upotrebljavaju većinu najčešćih poslovice u hrvatskome jeziku. Međutim, prema rezultatima posljednjeg opsežnog istraživanja provedenog 2014. godine na uzorku od 867 ispitanika iz Republike Hrvatske (Aleksa Varga, Matovac 2016) dokazano je da

1 Trenutačno najvažnija paremiološka istraživanja u mađarskome, ruskome, njemačkome, engleskome, francuskome i jorupskome jeziku u okviru ove teme provode znanstvenici Peter Barta, Ana T. Litovkina, Hrisztalina Hrisztova-Gotthardt i Katalin Vargha iz Mađarske, Peter Grzybek iz Austrije, Wolfgang Mieder iz Amerike te Aderemi Raji-Oyelade iz Nigerije.

79,30 % adolescenata, odnosno mladih u dobi od 11 do 20 godina ili ne zna najčešće hrvatske poslovice ili ih upotrebljava u drugom obliku, primjerice u obliku antiposlovica. Naime, metoda istraživanja iz 2014. godine bila je upitnik gdje su ispitanici trebali popuniti prvi logički dio poslovice. 94,3 % mladih u dobi od 11 do 20 godina, kada je riječ o posloviци „Ne možeš imati ovce i novce“, na crtu je umjesto *ne možeš imati* napisalo *Tele 2*, što je bio slogan tada aktualne reklame za mobilni poslužitelj: *Tele2 – i ovce i novce*, koja je prikazana na 1. slici.

Slika 1. Izvor: <http://bruketa-zinic.com/hr/2011/05/27/i-ovce-i-novce/>, 21. rujna 2017.

Rezultati tadašnjeg istraživanja pokazali su signifikantnu razliku u rezultatima te dobne skupine u odnosu na ostale ispitanike u dobnim skupinama od 21 do 99 godina, gdje je kod 60 poslovice od 105 uočena signifikantna razlika; Sig.= ,000 do Sig.=0,40, ($p < 0,05$) (v. Aleksa Varga, Matovac 2016). Ovaj se istraživački rad stoga smatra nastavkom navedenoga projekta, s glavnim ciljem detaljnijeg parimiološkog istraživanja s ispitanicima dobne skupine adolescenata u Republici Hrvatskoj. Istraživanje je provedeno na reprezentativnome uzorku ispitanika i pokušava dati odgovore na sljedeća pitanja: U kojoj su mjeri toj dobnoj skupini poznate hrvatske poslovice?, Što utječe na znanje poslovice?, U kojoj se mjeri mladi danas koriste antiposlovicama? Istraživanje je provedeno uz pomoć pisanoga upitnika koji je sastavljen temeljem rezultata prethodnih istraživanja.

2. Definiranje poslovice i antiposlovica

Prije opisa istraživanja i predstavljanja metoda i rezultata smatramo važnim definirati pojam poslovice i antiposlovice. Ako se pogleda svjetsku literaturu, može se uočiti da se poslovice definiraju kao općenite, dobro poznate rečenice koje se koriste u govoru ili unutar neke zajednice (više o tome u Seiler 1922:2, Röhrich-Mieder 1977:3, Szemerényi 1988: 229, Paczolay 1997:21). Poslovicama se ne pridodaje predznak apsolutne istine, već se one smatraju oblicima koji izriču „djelomično značajna“

životna pravila (vidi Bausinger 1980:103; Burger 2007:118). Kekez (1966: 13) pak smatra da bi se poslovicu trebalo terminološki pridružiti najjednostavnijim ili najsitnijim oblicima, odnosno minijaturama ili mikrostrukturama. U svrhu provođenja istraživanja povele smo se postavkom da su poslovice kratke, ustaljene i potpune rečenice koje imaju svojstvena sintaktička pravila, a izričaj im je u metaforičkome obliku. Izričući životne mudrosti, pravila i koncepte, one danas, osim svoje primarne didaktičke funkcije, imaju i mnogo pragmatičkih funkcija (Hrisztova-Gotthardt 2010: 25). Iako se u stručnoj literaturi za transformacije tradicionalnih poslovice pojavljuju dva pojma – *anti-proverb* ili *Antisprichwort*, koje je uveo Wolfgang Mieder 1982. godine, te *postproverbial*, koji je pojasnio Raji-Oyelade (Raji-Oyelade 2012), u ovom smo se istraživanju odlučili za naziv koji je ustaljen u Europi – antiposlovice, a podrazumijeva namjerne promjene tradicionalnih poslovice koje nastaju da bi se popratile ili komentirale promjene u svijetu. Tim se promjenama mijenja ljudsko poimanje svjetskih promjena, a ujedno nastaje i šaljiva reakcija na koncept ili vjerovanje koje se izriče tradicionalnim poslovicama (T. Litovkina, Mieder 2006).

3. Provedba istraživanja

3.1. Upitnici

Prilikom planiranja istraživanja oslonile smo se na istraživanje provedeno pomoću tiskanoga upitnika 2014. godine (Aleksa Varga, Matovac 2016). Sastavljanju je upitnika prethodilo sastavljanje liste poslovice temeljem prethodnih istraživanja Petera Grzybeka (Grzybek 1997: 151) kojima je značajan doprinos dala i Danica Škara (Škara 1994). Nakon toga korpusnom se analizom iz više različitih izvora i temeljem stručne literature sastavila lista s 239 najpoznatijih poslovice u hrvatskome jeziku. Lista je pilotirana i uspoređena s učestalosti pojavljivanja poslovice² u Hrvatskome nacionalnom korpusu,³ Hrvatskoj jezičnoj riznici⁴ i hrWaC-u.⁵ Nakon toga sastavljen je popis 103 najučestalije poslovice u hrvatskome jeziku koje su rangirane prema rezultatima korpusne analize i uvrštene u upitnik. Zbog linearosti našega jezičnog sustava odabrana je metoda izostavljanja prvoga logičkog dijela poslovice (v. Đurčo 2015). Naime popunjavanjem prvoga dijela poslovice ispitanici pokazuju znaju li poslovicu i koji oblik poslovice znaju. Ako poslovicu ne znaju, ispitanici su zamoljeni napisati *x* na crtu. Rezultati su istraživanja obrađeni u statističkome programu SPSS for Windows. Kod unošenja rezultata upitnika

2 Kod provjeravanja učestalosti pojavljivanja poslovice u korpusima uzete su u obzir morfološke, sintaktičke i regionalne varijante poslovice koje su bile pridružene osnovnom polazišnom obliku. Kao osnovni oblik uzeta je ona varijanta koja je imala najveći broj pojavljivanja u svim testiranim korpusima. Prilikom obrade rezultata upitnika uzeta su u obzir morfološka, sintaktička i ortografska odstupanja.

3 <http://www.hnk.ffzg.hr/>, 25. kolovoza 2014.

4 <http://riznica.ihj.hr/index.hr.html>, 25. kolovoza 2014.

5 <http://nlp.ffzg.hr/resources/corpora/hrwac/>, 25. kolovoza 2014.

vodile smo se trima kategorijama: točno popunjena poslovice, netočno popunjena poslovice i nema odgovora, odnosno na crtu je upisan x . Netočno popunjene poslovice uvrštene su u poseban korpus te se daljnjim analizama pokušalo utvrditi u kojoj su se mjeri ispitanici koristili antiposlovcama. Točno popunjenim poslovcama pridružili smo i one s manjim ortografskim i sintaktičkim odstupanjima koja nisu mijenjala sadržaj i izričaj poslovice te regionalne inačice.

3.2. Ispitanici

Ispitanici su osim znanja poslovice u upitnik unosili i metapodatke, odnosno podatke vezane uz dob, spol, prebivalište, trenutačnu naobrazbu i materinski jezik. Ovim se istraživanjem pokušalo pokriti veći dio Republike Hrvatske. Obuhvaćena su 202 ispitanika, 42 % ih je muškoga, a 58 % ženskoga spola. Prosjek je godina petnaest. 48 % ispitanika iz istočnoga je dijela Hrvatske, 10 % iz Istre, 42 % iz Dalmacije. 98,5 % ispitanika navelo je da im je hrvatski materinski jezik. Kao što se iz navedenih metapodataka uočava, ne postoji signifikantna razlika između muškoga i ženskoga dijela ispitanika te se poslovice neće analizirati s toga aspekta. Zbog toga što su velike razlike između broja ispitanika iz različitih dijelova Hrvatske, nije bilo moguće provesti analizu koja bi pokazala pouzdane podatke s obzirom na regionalne razlike, stoga će se rezultati prikazati objedinjeno.

3.3. Hipoteze

U svjetlu navedenih podataka u okviru ovoga istraživanja postavljene su sljedeće hipoteze:

1. Ispitanici u dobi od 11 do 20 godina znaju većinu najučestalijih poslovice koje se pojavljuju u pisanim korpusima na hrvatskome jeziku.
2. Što su ispitanici stariji, znaju više poslovice.
3. Što su višega stupnja naobrazbe, znaju više poslovice.
4. Ispitanici najviše znaju najčešće⁶ poslovice.

4. Rezultati

4.1. Znanje poslovice iz upitnika

Kao što je bilo već spomenuto, rezultati su obrađeni programom SPSS for Windows. Budući da su istraživanjem obuhvaćena 202 ispitanika, a 103 poslovice, nije se mogla provesti faktorska analiza, već deskriptivna i regresijska analiza rezultata.

Korelacijska je analiza pokazala da postoji snažna korelacija između dobi i poznavanja poslovice: $r_{\text{dobpozpos}} = 0,503$, $P < 0,05$ te između razine obrazovanja i poznavanja poslovice: $r_{\text{obrazovanje pozpos}} = 0,521$, $P < 0,05$. Drugim riječima, što su ispitanici stariji i dulje su u obrazovnome sustavu, znaju više poslovice.

6 Pod pojmom *najčešće poslovice* u okviru ovoga rada podrazumijevaju se poslovice koje se najčešće pojavljuju u pisanim korpusima koji su istraženi.

Regresijska analiza koja je uslijedila nakon analize korelacija pokazala je da ta dva prediktora, dakle dob i obrazovanje, objašnjavaju samo 28 % korelacija koje se odnose na poznavanje poslovice. Međutim, kada se pogleda β regresijski koeficijent⁷, uočavamo da je on signifikantan samo kod *razine obrazovanja* ($\beta = 0,34, p < 0,05$). Može se stoga zaključiti da je dob samo medijator, odnosno efekt, ali da dob konkretno ne utječe na poznavanje poslovice. Kada su u pitanju mladi u Hrvatskoj, zaključuje se dakle da školski sustav zapravo nije „uzrokom“ znanja poslovice, odnosno školski sustav utječe na znanje poslovice samo s udjelom od 28 %. Pretpostavlja se dakle da neki drugi čimbenici s udjelom od 62 % uzrokuju paremiološko znanje mladih, a to mogu biti društveno okruženje, kulturni kontekst, socijalna interakcija i sl., što će biti temom nekih drugih paremioloških istraživanja. Ovim se upitnikom nisu mogli analizirati navedeni čimbenici zbog nedostatka odgovarajućih metapodataka.

Ako se pogledaju rezultati deskriptivne analize, uočava se da su mladi pokazali da najviše znaju sljedeće poslovice (za granicu točnosti znanja poslovice postavili smo granicu koja se preporučuje kod određivanja paremiološkoga minimuma, a to je 80 %):

Tablica 1. Udio točnih odgovora temeljem analize upitnika, izvadak

Poslovice	Udio točnih odgovora (%)
<i>Kud puklo da puklo.</i>	94,55
<i>Bolje spriječiti nego liječiti.</i>	94,55
<i>Kakav otac, takav sin.</i>	92,57
<i>Ispeci pa reci.</i>	91,58
<i>Tko rano rani, dvije sreće grabi.</i>	89,10
<i>Krv nije voda.</i>	89,10
<i>U laži su kratke noge.</i>	87,62
<i>Tko pjeva, zlo ne misli.</i>	85,64
<i>Tko se zadnji smije, najslade se smije.</i>	85,15
<i>Nije zlato sve što sjja.</i>	83,17
<i>Tko tebe kamenom, ti njega krubom.</i>	82,67
<i>Tko visoko leti, nisko pada.</i>	82,18
<i>Sve se može kad se hoće.</i>	82,18
<i>Jabuka ne pada daleko od stabla.</i>	82,18
<i>Bez muke nema nauke.</i>	82,18
<i>Sve se vraća, sve se plaća.</i>	81,68

Ako se pogledaju poslovice koje su učenici najmanje znali, dakle do razine točnosti 15 %, dolazi se do pokazatelja da mladi u dobi od 11 do 20 godina najslabije poznaju poslovice:

7 β regresijski koeficijent sastavni je dio regresijske analize i pokazuje za koliko se u prosjeku mijenja vrijednost jedne zavisne varijable za jediničnu promjenu vrijednosti druge nezavisne varijable.

Tablica 2. Udio točnih odgovora temeljem analize upitnika, izvadak

Poslovice	Udio točnih odgovora (%)
<i>Nova metla dobro mete.</i>	2,47
<i>Bolje išta nego ništa.</i>	3,46
<i>Vrč ide na vodu dok se ne razbije.</i>	3,96
<i>Tko umije, njemu dvije.</i>	4,46
<i>Svaka sila za vremena.</i>	4,46
<i>Zapleo se kao pile u kućine.</i>	4,95
<i>Batina ima dva kraja.</i>	7,92
<i>Nevolja nikad ne dolazi sama.</i>	8,41
<i>Za svađu je potrebno dvoje.</i>	9,41
<i>Papir trpi sve.</i>	9,41
<i>Besposlen pop i jariće krsti.</i>	10,89
<i>U svakom žitu ima kukolja.</i>	13,36
<i>Ni luk jeo ni luk mirisao.</i>	13,36
<i>Sila Boga ne moli.</i>	13,86
<i>Ako laže koza, ne laže rog.</i>	14,36
<i>Čist račun, duga ljubav.</i>	14,85
<i>Čovjek snuje, a Bog određuje.</i>	15,35

Daljnijim analizama utvrđeno je da od 16 poslovice koje su mladi poznavali do donje granice od 80 %, četiri poslovice pripadaju u 33,3 % srednje zastupljenih poslovice u korpusima (poslovice *Sve se vraća sve se plaća.* (37. mjesto prema učestalosti); *Tko se zadnji smije, najslabije se smije.* (38. mjesto prema učestalosti); *Kakav otac, takav sin.* (39. mjesto prema učestalosti); *Tko rano rani, dvije sreće grabi.* (43. mjesto prema učestalosti); *Tko tebe kamenom, ti njega kruhom.* (55. mjesto prema učestalosti). Među poslovicama koje su najslabije znali, čak se dvije nalaze među 33,3 % najučestalijih poslovice⁸ i jedna među 33,3 % srednje učestalih – *Bolje išta nego ništa.* (2. mjesto prema učestalosti pojavljivanja u korpusima), *Čist račun, duga ljubav.* (19. mjesto prema učestalosti pojavljivanja u korpusima), *U svakom žitu ima kukolja.* (53. mjesto prema učestalosti pojavljivanja u korpusima).

Ako se rezultati u pogledu znanja poslovice analiziraju u vidu znanja najučestalijih poslovice, dakle prvih 33,3 % koje se nalaze u upitniku, vidi se da se udio točno odgovorenih poslovice kreće od 3,46 % do 94,55 %. Učenici su 66,6 % najčešćih poslovice popunili s točnošću većom od 50 %, dok su svega 30 % najčešćih poslovice popunili s točnošću većom od 80 %. Iz tih se podataka može zaključiti da je potrebno provesti daljnje studije u pogledu učestalosti pojavljivanja poslovice i u pisanome, ali i u govorenome korpusu te da bi prilikom objavljivanja rezultata u pogledu paremiološkoga minimuma hrvatskoga jezika trebalo uskladiti terensku

8 Pod pojmom učestalosti poslovice u okviru ovoga rada podrazumijevamo učestalost pojavljivanja poslovice u pisanim korpusima koji su istraženi.

i korpusnu analizu. Svakako se nameće i zaključak da bi trebalo poraditi na popularizaciji poslovice među mladima i uvrstiti ih u školske programe poučavanja materinskoga jezika.

4.2. Analiza netočno popunjenih poslovice

Kao što je već u uvodnome dijelu rada naznačeno, netočno popunjene poslovice svrstane su u poseban potkorpus te su podvrgnute kvalitativnoj i kvantitativnoj analizi. Taj potkorpus sadrži 408 antiposlovice koje su napisane u upitniku. Važno je napomenuti da nije svaka netočna poslovice i antiposlovice. Kod određivanja antiposlovice povodile smo se definicijom navedenom u poglavlju 2. Najviše antiposlovice zabilježila je poslovice *S kim si, takav si*, gdje se umjesto točnoga oblika 99 puta pojavljuje antiposlovice *Kakav si, takav si*. Pretpostavlja se da je riječ o antiposlovice koja je toliko uvriježena da je mladima čak poznatija od tradicionalne poslovice. Sličan je rezultat polučila i poslovice *Za sreću je potrebno dvoje*, gdje je 95 ispitanika napisalo antiposlovice *Za ljubav je potrebno dvoje*. Više od 10 puta u tom se potkorpusu pojavljuju sljedeće antiposlovice *Higijena je pola zdravlja* [Čistoća je pola zdravlja.]. (35 ponavljanja), *Tko laje, ne grize*. [Pas koji laje, ne grize/ne ujeđa.] (34 ponavljanja), *U nadi je spas*. [U radu je spas.] (26 ponavljanja), *Što je babi milo, to se babi snilo*. [Što se babi htilo, to se babi snilo.] (26 ponavljanja), *Svaka priča ima dva kraja*. [Batina ima dva kraja.] (18 ponavljanja), *U gladi su velike oči*. [U strahu su velike oči.] (16 ponavljanja), *Dobra vijest daleko se čuje*. [Dobar glas daleko se čuje.] (11 ponavljanja), *Dobra metla dobro mete*. [Nova metla dobro mete.] (11 ponavljanja). Sve navedene antiposlovice istražene su u okviru posebne studije (Aleksa Varga, Keglević 2018).

5. Zaključak

Ako se pomno promotre hipoteze koje su prikazane na početku rada, može se zaključiti sljedeće:

Hipoteza 1., *Ispitanici u dobi od 11 do 20 godina znaju većinu najučestalijih poslovice koje se pojavljuju u pisanim korpusima na hrvatskome jeziku*, nije potvrđena. Naime ako se uzme granica točnosti od 50 %, zaključuje se da su ispitanici točno popunili svega 42 % poslovice, a ako se pak granica točnosti postavi na 80 %, kao što preporučuju stručnjaci pri izradi paremiološkoga minimuma (Đurčo 2015), onda je točno svega 14 % poslovice.

Hipoteza 2., *Što su ispitanici stariji, više poslovice znaju*, također je nepotvrđena jer nije zabilježena statistički značajna korelacija sa značajnim β -regresijskim koeficijentom između dobi ispitanika i znanja poslovice.

Hipoteza 3., *Što su ispitanici višega stupnja naobrazbe, znaju više poslovice*, pokazala se točnom, no budući da naobrazba u udjelu od samo 28 % utječe na poznavanje poslovice, ne može se govoriti o važnom čimbeniku.

Hipoteza 4., *Ispitanici najviše znaju najčešće poslovice*, pokazala se točnom jer su ispitanici pokazali 50 – 100 %-tno znanje 66,6 % najčešćih poslovice koje se pojavljuju u pisanim korpusima na hrvatskome jeziku.

Temeljem ovoga istraživanja može se pretpostaviti ili preliminarno zaključiti da se mladi u Hrvatskoj u umjerenom mjeri poznaju poslovice, te da se često koriste antiposlovicama. Također, može se zaključiti i da su pojedine antiposlovice uvrježenije od tradicionalnih poslovice te da na znanje poslovice u velikoj mjeri utječe izvannastavni kontekst, no za konačne zaključke trebalo bi se provesti opsežnije istraživanje s većim brojem ispitanika. Dobiveni rezultati istraživanja odnose se na vrstu upitnika gdje su ispitanici ispunjavali prvi dio poslovice. U skorijoj se budućnosti planira istraživanje s istim poslovicama i istom populacijom (no ne istim ispitanicima), ali u kojem bi ispitanici popunjavali logički kraj poslovice. Hipoteza koja se ovdje postavlja je da će se u upitniku ovim drugim načinom postići veća točnost, jer prvi dio poslovice služi kao „okidač“ za njeno točno dovršavanje. No, tek statističkom obradom i usporedbom dobivenih rezultata tih dviju metoda moći će se donijeti konačni zaključci koji se odnose na hrvatsku paremiologiju. Tek će se tada moći sa sigurnošću reći predstavljaju li mladi iznimku koja potvrđuje pravilo, odnosno da govornici hrvatskoga kao materinskoga jezika u velikoj mjeri znaju, njeguju i prenose svoje paremiološko blago.

Literatura

- Aleksa Varga, Melita, Keglević, Ana. 2018. „Djelo govori više od riječi“: Antiposlovice u jeziku mladih. Osijek: Fakultet za odgoj i obrazovanje. (u tisku)
- Aleksa Varga, Melita, Majdenić, Valentina i Irena Vodopija. 2011. Croatian proverbs in use. In: *ICP04 Proceedings*, Tavira: AIP-IAP, 3-13.
- Aleksa Varga, Melita, Matovac, Darko. 2016. Kroatische Sprichwörter im Test. *Proverbium* 33: 1-28.
- Bausinger, Hermann. 1980. Redensart und Sprichwort. U *Formen der Volkspoesie*, uredio Bausinger, Hermann, 95-149. Berlin: Schmidt Verlag.
- Burger, Harald. 2007. *Phraseologie. Eine Einführung am Beispiel des Deutschen*. 3., neu bearbeitete Auflage. Berlin: Erich Schmidt Verlag.
- Đurčo, Peter. 2015. Empirical Research and Paremiological Minimum. U *Introduction to Paremiology: A Comprehensive Guide to Proverb Studies*, uredili Hrisztova-Gotthardt, Hrisztalina, Aleksa Varga, Melita, 183-205. Warsaw: De Gruyter Open.
- Grzybek, Peter. 1997. Remarks on Obsolescence and Familiarity with Traditional Croatian Proverbs. *Narodna umjetnost*, 34/1, 201-223.
- Hrisztova-Gotthardt Hrisztalina. 2010. *Vom gedruckten Sprichwörterbuch bis zur interaktiven Sprichwörterdatenbank*. Bern: Peter Lang Verlag

- Kekez, Josip. 1966. *Poslovice, zagonetke i govornički oblici*. Zagreb: Matica hrvatska
- Paczolay, Gyula. 1997. *European Proverbs in 55 Languages with Equivalents in Arabic, Persian, Sanskrit, Chinese and Japanese*. Veszprém: Veszprémi nyomda Rt.
- Raji-Oyeade, Aderemi. 2012. *Postproverbials as archetypes of modernity in Yoruba culture*. Berlin: LuKa
- Röhrich, Lutz, Mieder, Wolfgang. 1977. *Sprichwort*. Stuttgart: Metzler Verlag.
- Seiler, Friedrich. 1922. *Deutsche Sprichwörterkunde*. München: Beck.
- Szemerényi, Ágnes. 1988. Közmondás és szólás (proverbium). U *Magyar néprajz V. Népköltészet, uredio* Vargyas, Lajos, 213-237. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Škara, Danica. 1994. *Kontrastivna analiza engleskih i hrvatskih i poslovice*, doktorska disertacija. Zadar: Filozofski fakultet.
- T. Litovkina, Anna, Mieder, Wolfgang. 2006. *Old Proverbs Never Die, They Just Diversify*. Burlington, Veszprém: The University of Vermont, The Pannonian University of Veszprém.

Mrežne stranice

- Hrvatski nacionalni korpus: <http://www.hnk.ffzg.hr/>, 25. kolovoza 2014.
- Hrvatska jezična riznica: <http://riznica.ihj.hr/index.hr.html>, 25. kolovoza 2014.
- hrWaC korpus: <http://nlp.ffzg.hr/resources/corpora/hrwac/>, 25. kolovoza 2014.

**„Ausnahmen bestätigen die Regel“:
Jugendliche und Sprichwörter in Kroatien**

Die Ergebnisse der parömiologischen Forschungen in Kroatien, die seit dem Jahr 2011 durchgeführt wurden, zeigen, dass Muttersprachler die meisten der am häufigsten vorkommenden Sprichwörter in der kroatischen Sprache kennen und benutzen. Die letzte umfangreiche Forschung aus dem Jahr 2014 mit 867 Probanden aus Kroatien (Aleksa Varga, Matovac 2016), ergab, dass 79,30 % der Adoleszenten bzw. Jugendlichen im Alter von 11 bis 20 Jahren die am häufigsten vorkommenden Sprichwörter nicht kennen oder diese in einer anderen Form verwenden, wie z. B. in Form von Antisprichwörtern. Die Forschung aus dem Jahr 2014 zeigt den beträchtlichen Unterschied in den Ergebnissen zwischen der Altersgruppe der Adoleszenz und den Probanden von 21 bis 99 Jahren. Im Rahmen von dieser Arbeit wurde an die eben erwähnte Forschung angeknüpft und eine ausführliche parömiologische Forschung mit einer repräsentativen Gruppe von Probanden aus der Altersgruppe der Adoleszenz in Kroatien durchgeführt. Folgende Fragen wurden beantwortet: In wie weit sind dieser Altersgruppe die kroatischen Sprichwörter bekannt? Gibt es Varianten bzw. Antisprichwörter, die die Probanden häufiger verwenden als traditionelle Sprichwörter? Die Forschung wurde mit Hilfe eines Fragebogens vollbracht, der eine Liste der bekanntesten kroatischen Sprichwörter beinhaltet. Die Sprichwörter wurden durch eine korpuslinguistische Analyse der Belege aus verschiedenen Quellen und Korpora ausgewählt. Wegen der Linearität unserer Sprache wurde die erste Hälfte des Sprichwortes im Fragebogen ausgelassen (vgl. Đurčo 2015), die Probanden sollten diese Hälfte dann ergänzen. Mit diesem Verfahren lässt sich feststellen, in wie weit die Probanden die Sprichwörter eigentlich kennen. Die Ergebnisse der Forschung wurden mit dem Programm SPSS for Windows bearbeitet und statistisch analysiert.

Schlüsselwörter: Parömiologie; Antisprichwörter; Jugendliche